

30.8.2016

Dnro 3525/4/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Anu Rita

SAKON MAKSAMINEN VANKILASSA

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 5.8.2015 eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan saapuneessa kirjeessään Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa 18.–24.6.2014 hänen ollessaan menettäneenä vapautensa sakon muuntorangaistuksen vuoksi.

Kantelijan mukaan poliisipartio otti hänet kiinni 18.6.2014 klo 11.00 ja toimitti hänet A:n vankilaan maksamattomien sakkojen vuoksi. Hän kertoi ilmoittaneensa vankilassa välittömästi haluavansa maksaa sakot pois. Hänen mukaansa A:n vankilan notaari oli tällöin todennut, että kantelija lähetään seuraavana aamuna vankikuljetuksella B:n vankilaan. Kantelijan mielestä A:n vankilan notaari ja muu, vankikuljetuksesta vastannut henkilökunta, on järjestelmällisesti estänyt hänen mahdollisuutensa maksaa sakot pois. Hän kertoi pyytäneensä mahdollisuutta soittaa ja suorittaa sakkonsa pois useaan kertaan kuljetuksen aikana. Näin hän kertoi tehneensä myös kuljetuksen odotustauolla vankila C:n odotussellissä sekä jatkokuljetuksen aikana D:n vankilassa. Kantelijan mukaan hänen sakonmaksunsa onnistui vasta B:n vankilan esimiehen puhelimitse, minkä jälkeen rahat olivat vankilan tilillä yhden tunnin sisällä.

Kantelija vapautettiin B:n vankilasta kuitenkin vasta 24.6.2016, vaikka hän kertomansa mukana oli pyrkinyt asiointikaavakkeilla selvittämään B:n vankilan täytäntöönpanosta vastaavalle notaarille ja apulaisjohtajalle, ettei hänen vapaudenmenetykselleen ole perusteita.

Lopuksi kantelija kertoi joutuneensa matkustamaan A:n vankilaan noutamaan sinne jäänyttä omaisuuttaan sekä joutuneensa maksamaan koko muuntorangaistusta vastaavan summan, vaikka hän oli jo ennen täytäntöönpanon aloittamista maksanut toisen muunnetun sakon.

2

SELVITYS

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle 24.8.2015 lähetty selvitys- ja lausuntopyyntö kuului seuraavasti.

”[Kantelijan nimi poistettu] arvostelee Rikosseuraamuslaitoksen menettelyä sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon osalta. [Kantelijan nimi poistettu] mukaan hänelle ei useista pyynnöistä huolimatta annettu useisiin päiviin mahdollisuutta maksaa sakkoa. [Kantelijan nimi poistettu] kohdistaa arvostelunsa kirjeestään tarkemmin ilmi käyvin tavoin ainakin [A:n nimi poistettu] vankilaan, [A:n nimi poistettu] ja [B:n nimi poistettu] vankilan välisestä kuljetuksesta huolehtineisiin tahoihin sekä [C:n nimi poistettu] ja [D:n nimi poistettu] vankilaan.

Lisäksi [kantelijan nimi poistettu] kertoo olleensa [B:n nimi poistettu] vankilassa vapautensa menettäneenä sakon maksun jälkeenkin 24.6.2014 noin kello 14 asti. [Kantelijan nimi poistettu] kirjeen johdosta hankittiin asiakirjaselvitystä (ohessa), jonka mukaan sakon maksu olisi näkynyt vankilan tiliotteella 23.6.2014 iltapäivällä.

[Kantelijan nimi poistettu] arvostelee myös sitä, että hän joutui omaisuutensa [B:n nimi poistettu] vankilasta saadakseen matkustamaan [A:n nimi poistettu] hakemaan sitä.

[Kantelijan nimi poistettu] vaatii korvausta mielestään laittomasta vapaudenmenetyksestä.

Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuojan päätöksen mukaisesti pyydän keskushallintoyksikköä antamaan lausunnon sekä hankkimaan tarvittavan selvityksen asiassa. Oheisesta [A:n nimi poistettu] vankilan johtajan vastauksesta ei yksityiskohtaisesti ja kunkin kantelun kohteen osalta käy ilmi, mikä heidän käsityksensä tapahtumien kulusta on. Pyydänkin vielä selvittämään myös kantelijan väitteitä siitä, sikäli kuin väitteet enää ovat selvitettävissä, että hän on useita päiviä toistuvasti [A:n nimi poistettu] vankilasta alkaen pyytänyt saada maksaa sakon saamatta tähän tilaisuutta ennen kuin [B:n nimi poistettu] vankilassa. Pyydän selvittämään myös väitettä, että häntä ei maksun jälkeen vapautettu niin pian kuin mahdollista sekä muitakin kantelijan väitteitä ja vaatimuksia.”

Pyynnön johdosta saatiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön lausunto, johon on liitetty B:n vankilan johtajan, täytäntöönpanoyksikön B:n toimipaikan notaarin sekä A:n vankilan johtajan selvitys. Lausuntoon on liitetty myös täytäntöönpanoyksikön päällikön ohje sakkojen maksamisesta vankilassa (ohje 1.12.2012). Käytettävissäni ovat lisäksi olleet seuraavat Rikosseuraamuslaitoksen asiakirjat kantelijan aiemmin esittämää korvausvaatimusta koskevassa asiassa: korvausvaatimus valtiokonttorille, valtiokonttorin tekemä siirtopäätös, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tekemä päätös siirtää asia B:n vankilan käsiteltäväksi mahdollisesti yhteistyössä A:n vankilan kanssa, täytäntöönpanoyksikön B:n toimipaikan täytäntöönpanopäällikön selvitys sekä B:n vankilan johtajan päätös ja A:n vankilan johtajan päätös.

3 RATKAISU

3.1 A:n vankilan osuus

A:n vankilaan saapumisen osalta kyse on siitä, oliko kantelijalla mahdollisuus puhelimen käyttöön sakon maksun järjestämiseksi 18.6.2014. Kantelijan mukaan sakon maksaminen on järjestelmällisesti estetty sekä notaarin että kuljetuksen järjestäneen A:n vankilan henkilökunnan toimesta. Valtiokonttorille esittämässään korvausvaatimuksessa kantelija toi esiin, että nimenomaan notaari olisi estänyt hänen soittamisensa. Toisaalta kantelija korvausvaatimuksessaan kertoi notaarin iltapäivällä, kun kantelija oli kirjattu vankilan asukkaaksi, toimittaneen hänelle sakonmaksusuoritusta varten tarvittavat viite ym. muut ohjetiedot toimen suorittamiseksi. Myös kantelijan esittämässä korvausvaatimuksessa sen liitteeksi on merkitty ”maksuohjeet suoritukselle”. Lisäksi kantelijan mukaan hänen rangaistuspäiväkirjaansa kirjattiin, että hän haluaa maksaa sakkonsa pois.

A:n vankilan johtajan selvityksen mukaan hän on selvittänyt asiaa sekä vastaanotossa työskennelleiltä että 2. kerroksen osastolla, jonne kantelija sijoitettiin, työskennelleiltä virkamiehiltä. Heidän mukaansa käytäntö on, että vanki saa tarvittaessa soittaa useita puheluja, jotta sakkorahat saataisiin ja vanki voitaisiin vapauttaa mahdollisimman pian. Vanki voidaan myös saattaa käymään pankissa tai pankkiautomaatilla sakkorahojen saamiseksi. Lisäksi A:n vankilan johtaja on selvittänyt asiaa jo kantelijan valtiokonttorille tekemän vaatimuksen takia, eivätkä virkamiehet ole tuolloin muistaneet, että kantelija olisi pyytänyt saada soittaa. Johtajan mukaan hänellä ei ole aihetta epäillä, etteikö kantelijan tapauksessa olisi menetelty kuten vankilassa muutoinkin tehdään sakkovankien osalta, jos hän olisi pyytänyt saada soittaa.

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella jää näyttämättä, että A:n vankilassa ei olisi suostuttu kantelijan soittopyyntöihin, jos hän olisi niitä esittänyt.

A:n vankilan johtajan selvityksen mukaan A:n vankila on vastannut linja-autokuljetuksesta 19.6.2014 vaihtopaikkana toimivaan vankila C:hen saakka, josta A:n vankilan kuljetus lähtee takaisin heti kun matkustajat on purettu ja uudet kuljetettavat saatu. Tähtäkään osin ei johtajan mukaan ole selvinnyt, onko kantelija edes pyytänyt saada soittoa.

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella jää näyttämättä, että A:n vankila olisi sen vastuulla olevan kuljetusosuuden osalta menetellyt asiassa virheellisesti.

3.2

B:n vankilan osuus

B:n vankila on vastannut kuljetuksesta vankila C:stä eteenpäin. B:n vankilan johtaja on kantelijan alun perin Valtiokonttorille 1.7.2014 esittämän korvausvaatimuksen johdosta selvittänyt, että kantelija oli kysellyt vankikuljetuksessa työskennelleeltä vartijalta soittoilupaa [D:n vankilan nimi poistettu], mutta siellä ei vartijan mukaan ole ollut soitto mahdollisuutta. Sekä tuossa aiemmassa selvityksessä että tähän kanteluun annettussa selvityksessä B:n vankilan johtaja ilmoittaa, että kantelija on saanut sakan maksun järjestämiseksi soittoa heti B:n vankilaan saavuttuaan eli 19.6.2014 illalla. Tämä vastaa myös kantelijan itsensä kertomaa. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön lausunnossa todetaan, että kantelija saapui B:n vankilaan kello 17.52.

B:n vankilan johtaja on kantelun johdosta kuullut puhelun järjestänyttä rikosseuraamusesimiestä, joka kertoi korostaneensa kantelijalle, että jos maksu tapahtuu tilisiirtona, saattaa mennä muutamia pankkipäiviä, ennen kuin suoritus näkyy Rikosseuraamuslaitoksen tilillä. Rikosseuraamusesimies oli kertomansa mukaan kertonut kantelijalle myös, että nopein tapa saada sakko maksetuksi on järjestää joku henkilö tuomaan rahat B:n vankilaan, jolloin kantelija vapautetaan.

Minulla ei ole perusteita katsoa, että kantelijan asiassa olisi kantelijan saapuessa B:n vankilaan menetelty virheellisesti. Arvioin vielä erikseen mahdollisuutta soittoa kuljetuksen aikana ja vaihtopaikkoina olevissa vankiloissa sekä lopuksi tiedonkulkua eri tahojen välillä.

3.3

Soittaminen kuljetuksen aikana

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on puhelimen käytön osalta todennut oikeusohjeen asiassa olevan vankeuslain 12 luvun 6 §, joka kuuluu seuraavasti.

6 §

Puhelimen käyttö

Vangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Välttämättömien asioiden hoitamiseksi tai muusta erityisestä syystä puhelimen käyttö voidaan sallia korvauksetta.

Vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoina. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos näin on tarpeen tehdä rikoksen estämiseksi tai vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi.

Keskushallintoyksikkö toteaa lausunnossaan, ettei vangeille ole tarkoituksenmukaista antaa soitto mahdollisuutta vankikuljetusten aikana matkojen sujuvuuden ja turvallisuuden takaamiseksi sekä käytännön järjestelyjen tuomien ongelmien takia.

Puhelimen käytöstä kuljetuksen aikana ei ole erikseen säädetty. Ymmärrän keskushallintoyksikön näkökulman. Puhelun toteuttaminen kuljetuksen aikana voi olla vaikeaa ellei mahdotontakin. Usein se lienee myös tarpeetonta. Vankilassakin järjestyssääntö määrittää puhelimen käyttömahdollisuutta eikä se lähtökohtaisesti ole mahdollista mihin aikaan tahansa. Toisaalta laillisuusvalvontakäytännössä on jo vuosia katsottu, että mahdollisuus käyttää puhelinta pitäisi olla päivittäin. Lisäksi on erityisesti korostettu, että joissakin tilanteissa voi vangin pyytäessä olla perusteltua poiketa puhelimen käyttöajoista. Tällainen tilanne voi liittyä esimerkiksi oikeusturvan takaamiseen, kun kyseessä on kiireellinen tarve hoitaa oikeudenkäyntiä koskevaa asiaa. Mielestäni myös kuljetuksen aikana voi tulla tilanteita, joissa vangille tulee antaa mahdollisuus puhelimen käyttöön. Pidän kantelijan tilannetta tällaisena. Kun kyse on vapaudenmenetyksen kestosta, viranomaisen tulisi pyrkiä mahdollistamaan asian hoitaminen mahdollisimman pian. Keskushallintoyksikön ja vankiloiden lausunnoista päätellen on hallinnonalalla yleinen käytäntö, ettei kuljetuksen aikana voi soittaa. Tähän nähden minulla ei ole perusteita arvostella yksittäisten virkamiesten toimintaa. Kantelijan tapauksessa soittaminen on myös ollut mahdollista vielä saman päivän aikana. Tästä huolimatta olisi mielestäni asian laatu huomioon ottaen ollut parempi, jos hänelle olisi järjestetty soittomahdollisuus jo kuljetuksen aikana hänen pyydettyään sitä ainakin [D:n nimi poistettu] vankilassa.

Totean vielä, että lain esitöiden (HE 263/2004, s. 178) mukaan välttämättömien asioiden hoitamisella, joka vangin voidaan antaa tehdä myös vankilan kustannuksella, tarkoitetaan esimerkiksi kiireellisiä oikeusasioita tai muita viranomaisasioita. Tämä puoltaa sitä, että vangin tule tarvittaessa voida soittaa muulloinkin kuin vankilan yleisinä soittoaikoina ja myös tilanteessa, joissa hän ei sillä hetkellä kykene itse suorittamaan puhelun kustannuksia.

Minulla ei kuitenkaan ole perusteita katsoa, että vapautuminen viivästyi sen vuoksi, ettei soittaminen kuljetuksen kestäessä ollut mahdollista.

3.4

Vapauttamisen viivästyminen ja tiedonkulku

Rikosseuraamuslaitoksen lähtökohta, että sakon maksun tulee todistettavasti olla suoritettuna ennen kuin muuntorangaistusta suorittava vanki voidaan vapauttaa, on oikea. Hyväksyn myös sen, ettei muuntorangaistusta suorittavan omaa suullista ilmoitusta siitä, että maksu on suoritettu, voida pitää riittävänä selvityksenä maksusta.

Tapahtuma-aikaan voimassa oli valtioneuvoston asetus vankeudesta (21.6.2006/509), jonka 15 § kuului seuraavasti.

15 §

Todistus sakon, sakon muuntorangaistuksen tai arestirangaistuksen suorittamisesta

Sakon muuntorangaistusta suorittamaan tulevalle on selvitettävä hänen oikeutensa sakon maksamiseen viiden arkipäivän kuluessa. Ellei maksetun sakkorangaistuksen lisäksi täytäntöön pantavana ole muuta rangaistusta eikä tuomittu ole vangittuna muusta syystä, vanki on vapautettava heti sakon maksamisen jälkeen.

Jos tuomittu maksaa sakkonsa, hänelle on annettava maksutodistus. Sakon suorittamisesta muuntorangaistuksena on annettava todistus. Arestirangaistuksen suorittamisesta on annettava todistus.

1.5.2015 alkaen vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (548/2015) on säädetty seuraavaa.

13 §

Sakon muuntorangaistuksen suorittaminen

Sakon muuntorangaistusta suorittamaan tulevalle on selvittävä hänen oikeutensa sakon maksamiseen viiden arkipäivän kuluessa. Ellei maksetun sakkorangaistuksen lisäksi täytäntöönpantavana ole muuta rangaistusta eikä tuomittu ole vangittuna muusta syystä, vanki on vapautettava heti, kun on varmistunut, että sakko on maksettu.

Kantelija ei ole väittänytkään esittäneensä maksupäivänä 19.6.2014 tai sen jälkeenkään muuta selvitystä maksusta kuin oman kertomansa maksun tapahtumisesta. Maksu oli 23.6.2014 todennettavissa eli näkyi A:n vankilan tiliotteella. Saadun selvityksen mukaan kantelijalle oli kerrottu, kuinka asiassa olisi ollut mahdollista toimia, jotta hänet olisi voitu vapauttaa heti maksun tultua suoritetuksi.

Kantelija vapautettiin kuitenkin vasta 24.6.2014, vaikka maksusuoritus oli ollut havaittavissa vankilassa jo 23.6.2014. Tämän aiheettoman vapaudenmenetyksen vuoksi Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on lausunnossaan katsonut perustelluksi, että A:n vankila suorittaa kantelijalle 120 euroa, joka vastaa säännönmukaisesti syyttömästi vangitulle tai tuomitulle yhden vuorokauden ajalta maksettavaa korvausta vapaudenmenetyksestä. A:n vankilan johtaja on ilmoittanut, että korvaus on lähetetty kantelijalle 9.10.2015.

Totean kantelijan tiedoksi, ettei eduskunnan oikeusasiamies voi määrätä rahallisia korvauksia. Perus- ja ihmisoikeuksien valvontatehtävässään oikeusasiamies voi kuitenkin tehdä perus- ja ihmisoikeuksien loukkausten johdosta hyvitysesityksiä. Kun Rikosseuraamuslaitos on jo ryhtynyt toimiin perusteettoman vapaudenmenetyksen hyvittämiseksi, minulla ei ole perustetta tehdä asiassa esitystä.

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella jää epäselväksi, missä virhe tapahtui, miten toimimalla virhe olisi voitu välttää ja kuka tai ketkä yksittäiset virkamiehet ovat olleet vastuussa siitä, ettei vapauttaminen tapahtunut jo 23.6. vaan vasta 24.6.2014. Tämän selvittäminen kirjallisessa kantelumenettelyssä yli kaksi vuotta tapahtumien jälkeen voi olla vaikeaa eikä selvittämisen yrittäminen mielestäni ole enää tarkoituksenmukaistakaan, koska Rikosseuraamuslaitos on maksanut korvauksen kantelijan vapaudenmenetyksestä. Tapahtuneella virheellä on kuitenkin yleisempää merkitystä sen suhteen, kuinka voidaan estää, ettei tällainen toistu ja ovatko oikeat toimintatavat asiassa riittävän selvät kaikille virkamiehille. Saatan sen vuoksi jäljempänä esittämäni kysymykset Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön ja täytäntöönpanoyksikön tietoon.

Maksun havaitsemisesta ja kantelijan vapauttamisesta käy selvityksistä ilmi seuraavaa.

Kantelija on siirretty B:n vankilaan vain oikeudenkäyntiin toimittamista varten. Hän on ollut kirjoilla A:n vankilassa, minkä vuoksi täytäntöönpano on kuulunut A:n vankilan ja täytäntöönpanoyksikön E:n toimipaikan toimivaltaan. Notaarin selvityksessään toteaman mukaan B:n vankilan täytäntöönpano voi kuitenkin tarvittaessa välittää viestejä ja antaa vangille sakon maksamista koskevaa informaatioita. Kyseessä olevassa tapauksessa ei ole enää kyetty muistamaan, oliko B:n vankilan täytäntöönpanohenkilökunta puuttunut asiaan millään tavoin vai oliko B:n vankilan valvontahenkilökunta asioinut suoraan A:n vankilan täytäntöönpanohenkilökunnan kanssa.

A:n vankilassa oli 23.6.2014 tulostettu vankilan tiliote, jossa näkyi kantelijalle tullut suoritus. Selvityksen mukaan on ollut mahdollista, että saapunut raha on normaalisti laitettu vangin tilille. A:n vankilassa ei selvityksen mukaan ole ollut maanantaina 23.6.2014 tietoa, että sakkorahat on maksettu vankilan tilille. Keskushallintoyksikön lausunnossa todetaan, ettei A:n

vankilassa ilmeisesti ole tiedostettu, että kantelijalle tulleet rahat oli tarkoitettu sakon maksuun. Selvityksessä todetaan myös, että kantelija on ollut B:n vankilassa ja asioinut siellä. A:n vankila on välittömästi tiedon saatuaan tehnyt sakosta maksutodistuksen ja lähettänyt sen B:n vankilaan. A:n vankilan johtajan mukana kyseessä on ollut tietokatkos A:n vankilan ja B:n vankilan välillä koskien sakon maksua ja sen toteamista.

Näiden tapahtumien osalta voidaan kysyä ainakin seuraavaa:

- Pitäisikö sakkojen maksamista varten olla erillinen tili, jolle ei tule muita suorituksia kuin sakkoja, jotta voidaan välttää epäselvyys siitä, mikä suoritus vangin nimellä on vankilan tilille tullut.
- Olisiko A:n vankilassa tilille saapuneen suorituksen havainneen henkilökunnan tullut heti selvittää, mikä suoritus on kyseessä.
- Ellei tällaista selvittämismahdollisuutta katsota olevan, kenen vastuulla on ollut tiedottaa B:n vankilasta A:n vankilaan, että kantelija on kertonut sakon tulleen maksetuksi 19.6.2014. Selvityksessä todetaan, että vangin tulee itse olla aktiivinen. Vankien yhteydenpitomahdollisuudet vankilan ulkopuolelle ovat kuitenkin rajalliset. Mielestäni myös henkilökunnan tulee toimia aktiivisesti tällaisessa asiassa.
- Onko sakon maksun tapahtumisen ilmoittamisesta tällaisessa tapauksessa riittävän selvä ja kaikkien tiedossa oleva ohjeistus – Jos B:n vankilan rikosseuraamusesimiehen olisi tullut ilmoittaa kantajan 19.6.2014 tapahtuneeksi kertomasta maksusta A:n vankilaan, oliko hän tietoinen tästä ja siitä, kenelle ja millä tavoin ilmoitus pitää tehdä.
- Jos B:n vankilasta olisikin jo 19.6. ilmoitettu kerrotusta sakon maksusta A:n vankilaan, onko siellä huomattu tämä tieto ja ellei ole, miten voidaan varmistua, ettei näin käy uudestaan.

Mielestäni Rikosseuraamuslaitoksen olisi perusteltua, ellei näin ole jo tehty, selvittää ja tarvittaessa korjata toimintamalli ja mahdolliset virhemahdollisuudet koko organisaation osalta tämän kaltaisissa tapauksissa.

Pidin aiheellisena tarkastella yleisellä tasolla myös sitä, ettei sakon muuntorangaistusta suorittavan vapauttamisessa ole hallinnollisten muodollisuuksien aiheuttamaa viivästystä ainakaan lainsäädännön tasolla maksun tapahtuessa täytäntöönpanohenkilökunnan virka-ajan ulkopuolella. Vankeuslain 1 luvun 9 § on 1.5.2015 alkaen kuulunut seuraavasti.

9 § (10.4.2015/393)

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Vankilan johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa saa, jollei asia siedä viivytystä, virka-ajan ulkopuolella käyttää myös rikosseuraamusalueen päivystävä virkamies asiassa, joka koskee:

- 1) ulkoilun epäämistä;
- 2) tilapäiseen tutkimukseen ja hoitoon vankilan ulkopuolelle lähettämistä;
- 3) erittäin tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa;
- 4) erityistarkastusta;
- 5) vangin henkilönkatsastusta;
- 6) säilössápitoa;
- 7) 19 luvun 1, 2, 4, 5 ja 8 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta;
- 8) vangin päästämistä ehdonalaiseen vapauteen.

Rikosseuraamusalueen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä, jollei asia siedä viivytystä.

Päivystävänä virkamiehenä saa toimia ainoastaan 8 §:n 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettu virkamies tai muu riittävän koulutuksen saanut virkamies.

Lainmuutoksen esitöissä (HE 45/2014, s. 35) on todettu, että 2 momentin säännös koskee paitsi vangin ehdonalaista vapauttamista kiireellisissä tapauksissa myös sakon muuntorangaistusta suorittavien vapauttamista. Kun asiaa koskeva toimivaltasäätely vaikuttaa ainakin 1.5.2015 alkaen olleen riittävä ja kun kantelijan tapauksessa ei ole selvitetty olleen kyse toimivaltaisen päätöksentekijän puuttumisesta tai muustakaan toimivaltaepäselvyydestä, minulla ei tältä osin ole aihetta toimenpiteisiin.

3.5

Maksetun sakon palauttaminen

Oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelussa kantelija kertoi maksaneensa toisen muuntorangaistukseen sisältyvistä sakoista jo huomattavasti ennen rangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista. Hänen mukaansa rahamäärä palautettiin kuitenkin vasta, kun hänen juristinsa ryhtyi peräämään varoja. Valtiokonttorille osoitetussa korvausvaatimuksessa kantelija kertoi A:n hovioikeuden antaneen kahdesta sakosta muuttopäätöksen 10.4.2014, josta hän oli 12.5.2014 suorittanut toisen eli 245 euroa.

Rikoslain 2 a luvun 5 §:n 4 momentin mukaan samalla kertaa muunnettavista sakoista määrätään vain yksi muuntorangaistus.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 35 §:ssä säädetään sakon maksamisesta muuntorangaistuksen tuomitsemisen jälkeen.

35 §

Vankeudeksi muunnetun sakon maksaminen

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu ennen muuntorangaistuksen suorittamisen aloittamista maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa kokonaan yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin se muuntorangaistus raukeaa.

Vankeuslain 2 luvun 8 §:ssä säädetään sakon maksamisesta vankilassa.

8 §

Sakon maksaminen vankilassa

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu vankilaan saavuttuaan viiden seuraavan arkipäivän kuluessa maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin tämä muuntorangaistus raukeaa.

Lain mukaan muuntorangaistus raukeaa vain, jos muunnetuista sakoista suorittamatta oleva rahamäärä maksetaan kokonaan. Näin ollen kantelijan muuntorangaistuksen tuomitsemisen jälkeen ilmeisesti tekemä osasuoritus ei ole vaikuttanut, eikä sen ole tullutkaan vaikuttaa, rangaistuksen täytäntöönpanoon. Jotta muuntorangaistus olisi sen määräämisen jälkeen rauennut, kumpikin rangaistukseen sisältyvä sakko olisi tullut maksaa kokonaan. Kantelijan omankin kertomansa mukaan tuo maksettu summa 245 € on sittemmin hänelle palautettu.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Koska kantelijalle on palautettu hänen maksamansa 245 €, minulla ei ole aihetta laillisuusvalvonnallisiin toimenpiteisiin.

3.6

Tuomioistuimeen toimittaminen

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella Rikosseuraamuslaitos ei ole käyttänyt tuomioistuimeen toimittamiseksi annettua etsintäkuulutusta kantelijan vapaudenmenetyksen perusteena, kuten hän ilmeisesti epäilee tapahtuneen. Näin ei olisikaan voitu menetellä, sillä Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain mukaan Rikosseuraamuslaitos on rangaistusten täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa varten. Vankeuslain 6 luvun 5 §:ssä säädetään kuitenkin vangin toimittamisesta tuomioistuimeen. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö toteaa lausunnossaan, että vankila lähettää vangin vankikuljetuksella istuntoon, kun se saa siitä tilauksen. Kantelijan siirtämisessä A:n vankilasta B:n vankilaan on ollut kyse tästä, ei siitä, että kantelijan vapaudenmenetyksessä olisi perustunut tulossa olevaan oikeuskäsittelyyn. Minulla ei tältä osin ole aihetta epäillä, että asiassa olisi menetelty virheellisesti.

3.7

Tavaroiden noutaminen

Kantelija kertoi joutuneensa matkustamaan A:n kaupunkiin noutamaan sinne vankilaan jäänyttä omaisuuttaan.

Selvityksen mukaan kantelijan omaisuutta ei lähetetty hänen mukanaan A:n kaupungista B:n kaupunkiin, koska hänet ajateltiin siirrettäväksi vain oikeudenkäyntiä varten, sen ajaksi. Selvityksen mukaan vapautuvalle vangille annetaan matkaliput kotipaikkakunnalle, kuten kantelijallekin on annettu A:n kaupunkiin matkustamista varten. Vankilaan jäänyt omaisuus voidaan myös lähettää vapautuneelle. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö toteaa lausunnossaan, että tällaisessa tapauksessa vapauttavan vankilan tulisi informoida vankia siitä, miten hän voi saada omaisuutensa toisesta vankilasta niin, ettei hänen tarvitse matkustaa hakemaan sitä. Keskushallintoyksikkö on lähettänyt lausuntonsa tiedoksi B:n vankilaan.

Käytettävissäni olevan selvityksen perustella asiassa ei tältä osin ole havaittavissa lainvastaista menettelyä. Kun keskushallintoyksikkö on jo saattanut näkemyksensä vangin informoimisesta B:n vankilan tietoon, minulla ei ole aihetta toimenpiteisiin.

4

TOIMENPITEET

Saatan kohdassa 3.3. esittämäni käsityksen soittamisesta kuljetuksen aikana sekä kohdassa 3.4 esittämäni huomiot ja kysymykset Rikosseuraamuslaitoksen tietoon mahdollisia toimenpiteitä varten. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle. Lähetän jäljennöksen päätökseni kohdassa 3.4 esittämäni osalta tiedoksi ja mahdollisia toimenpiteitä varten myös täytäntöönpanoyksikön johtajalle sekä A:n ja B:n vankiloiden johtajille tiedoksi.